

KRÓTKIE DONIESIENIA**SHORT COMMUNICATIONS****663** Nowe stanowisko *Anommatus duodecimstriatus* (MÜLLER, 1821) (Coleoptera: Bothrideridae: Anommatinae) w Polsce

New locality of *Anommatus duodecimstriatus* (MÜLLER, 1821) (Coleoptera: Bothrideridae: Anommatinae) in Poland

KEY WORDS: Coleoptera, Bothrideridae, Anommatinae, *Anommatus duodecimstriatus*, faunistic record, Poland.

Anommatus duodecimstriatus jest gatunkiem znanym głównie z południowej i zachodniej części Europy oraz z nielicznych stanowisk w środkowej Europie, na wschód docierający do Turcji i Kaukazu, a na północ do Wysp Brytyjskich, południowej Szwecji (BURAKOWSKI i in. 1986: Kat. Fauny Pol., XXIII, **13**: 1-278) i Norwegii (OLBERG i OLSEN 2009: Norwegian Journal of Entomology, **56**: 143-145). Notowany ponadto z Wysp Kanaryjskich, Madery i Algierii oraz zawleczony do południowej Afryki, obu Ameryk (ŚLIPIŃSKI 2007: [W:] LÖBL, SMETANA (ed.): Catalogue of Palaearctic Coleoptera. Apollo Books, Stenstrup, **4**: 548-552), na Nową Zelandię i Tasmanię (KUSCHEL 1979: New Zealand Entomologist, **7**: 44-48).

Dane o występowaniu tego gatunku w naszym kraju opierają się na znaleziskach sprzed przeszło stu lat. Znany jak dotąd z trzech miejscowości położonych w południowo-zachodniej części Polski, z Wrocławia i Legnicy na Dolnym Śląsku oraz Jedliny-Zdrój w Sudetach Zachodnich (BURAKOWSKI i in. 1986: op.cit.). W 1992 po raz pierwszy został wykazany z Polski drugi gatunek z tego rodzaju, *A. pannonicus* KASZAB, 1947 (BOROWIEC, KANIA 1992: Wiad. entomol., **11**(2): 69-72).

Poniżej prezentowane jest nowe stanowisko *A. duodecimstriatus* w Polsce.

– Nizina Mazowiecka: EC08 Warszawa (Dzielnica Mokotów), 29 X 2001, 6 exx., pod deskami w wierzchniej warstwie gleby, leg. et coll. A. MATUSIAK.

Chrząszcze tego gatunku, jak i pozostali przedstawiciele podrodziny Anommatinae, są drobne, ślepe i bezskrzydłe, a ich ciało jest w dużym stopniu pozbawione pigmentacji. Ze względu na nieduże rozmiary ciała (długość 1,4–1,8 mm) i skryty tryb życia są bardzo rzadko spotykane. Znajdowano je w glebie pod zmuszającym drewnem, opadłymi liśćmi, pleśniącą słomą, przegrzybiałą korą i pod kamieniami, w pryzmach kompostowych, wśród gnijących szczątków roślinnych w piwnicach, w próchnie oraz na pokrytych pleśnią hubach. Stąd uważa się je za silnie związane z przegrzybiałą materią roślinną mającą bezpośredni kontakt z glebą (KUSCHEL 1979: op.cit.) oraz za drapieżniki polujące na larwy innych owadów (FÄGERSTRÖM 2006: Lucanus, **11**: 44-45).

A. duodecimstriatus znajduje się na „Czerwonej liście zwierząt ginących i zagrożonych w Polsce” z kategorią DD (zbyt mało danych), obejmującą gatunki bardzo rzadkie o niedostatecznie poznanym rozmieszczeniu, ekologii i stopniu zagrożenia.

Adam BYK, Kat. Ochr. Lasu i Ekol. SGGW, Warszawa
Andrzej MATUSIAK, Warszawa

664 Nowe stanowisko *Semblis phalenoides* (LINNAEUS, 1758) (Trichoptera: Phryganeidae) w północno-wschodniej Polsce

New locality of *Semblis phalenoides* (LINNAEUS, 1758) (Trichoptera: Phryganeidae) in Northeastern Poland

KEY WORDS: Trichoptera. Phryganeidae, *Semblis phalenoides*. new localities, Słoja, NE Poland.

Pierwsze doniesienia na temat występowania *Semblis phalenoides* (LINNAEUS, 1758) pochodzą z Pojezierza Pomorskiego, Mazurskiego i Gór Świętokrzyskich (TOMASZEWSKI 1965: Katalog fauny Polski, Chruściki (Trichoptera), Warszawa), PRÜFFER 1922: *Historiae Naturalis*, 1 (2-3): 147-148.). Bardziej współczesne doniesienia dotyczące występowania tego gatunku w Polsce pochodzą z północno-wschodniej Polski (CZACHOROWSKI i FRACKIEL 2003: *Wiad. entomol.*, 22: 169-172; WANAT 2004: *Wiad. entomol.*, 23: 172-173; SACHANOWICZ 2005: *Wiad. entomol.*, 24: 252).

Nowe stanowisko *Semblis phalenoides* (L.):

– FD69 dolina rzeki Słoja, około 2 km na północ od miejscowości Lipowy Most, 5 V 2012, 1♂, nadrzeczne trzcinowiska, wypłoszony w dzień.

Jest to kolejne stanowisko tego gatunku w Polsce północno-wschodniej w okolicach Białegostoku. Brak współczesnych danych o występowaniu *Semblis phalenoides* (L.) z pozostałych rejonów Polski wskazuje na regresję jego zasięgu w kierunku północno – wschodnim zasięgu tego gatunku. W ostatnim wydaniu „Polskiej czerwonej księgi zwierząt – Bezkręgowce” (GŁOWACIŃSKI i NOWACKI (red.): 2004. Instytut Ochrony Przyrody PAN, Kraków. 446 ss.). *Semblis phalenoides* (L.) nie został uwzględniony z powodu przypuszczenia że gatunek ten już w Polsce nie występuje. W „Czerwonej liście zwierząt Polski” *Semblis phalenoides* (L.) został opisany w kategorii (VU) (SZCZĘSNY 2002: Chruściki Trichoptera. (s. 76-79). [W:] Z. GŁOWACIŃSKI (red.) Czerwona lista zwierząt ginących i zagrożonych w Polsce. Instytut Ochrony Przyrody PAN, Kraków. 155 ss.)

Okaz dowodowy znajduje się w zbiorach pierwszego autora.

Krzysztof GÓRECKI, Kat. Entomol. i Ochr. Środ. UP, Poznań
Jarosław BUSZKO, Kat. Ekol. i Biogeog. UMK, Toruń

665 Nowe stanowiska *Pyrausta falcatalis* GUENÉE, 1854 (Lepidoptera: Crambidae) w Polsce południowo-wschodniej

New records of *Pyrausta falcatalis* GUENÉE, 1854 (Lepidoptera: Crambidae) from south-eastern Poland

KEY WORDS: Lepidoptera, Crambidae, *Pyrausta falcatalis*, new records, south-eastern Poland.

Rodzaj *Pyrausta* SCHRANK reprezentowany jest w Polsce przez 11 gatunków motyli, na ogół szeroko rozsiadlonych na terenie naszego kraju. Część gatunków ma jednak ograniczony zasięg w skali kraju, a wśród nich *Pyrausta falcatalis* GUENÉE jest najrzadziej spotykanym gatunkiem.

Poniżej prezentujemy dane o występowaniu tego motyla w południowo-wschodniej Polsce, przy czym jest on po raz pierwszy wykazany z Kotliny Sandomierskiej oraz Bieszczadów Zachodnich.

- Kotlina Sandomierska: FA25 Łapajówka, VII 2001, 1 ex., leg. J. MAZEPA, coll. J. BURY.
- Bieszczady Zachodnie: EV97 Łączki, 18 VII 2012, 1 ex., leg. et coll. E. BUGA.
- Bieszczady Zachodnie: EV89 Liszna, 20 VII 2012, 1 ex., leg. et coll. E. BUGA.
- Góry Sanocko-Turczańskie: EV98 Łukawica, 18 VII 2012, 1 ex., leg. et coll. E. BUGA.

Biologia gatunku jest słabo poznana. Motyle pojawiają się od czerwca do sierpnia, dając najprawdopodobniej jedno pokolenie w roku. Gąsienice w zachodniej części arealu występowania żerują na szalwii lepkiej (*Salvia glutinosa* L.). Zwarty areal występowania rośliny żywicielskiej w Polsce obejmuje tereny górskie i podgórskie południowo-wschodniej części kraju, rozsiane i izolowane stanowiska spotykane są również na niżu, min. w Kotlinie Sandomierskiej oraz na Rostoczu, co sugeruje możliwość występowania *Pyrausta falcatalis* także na tym terenie.

Jarosław BURY, Markowa
Edwin BUGA, Lesko

666 Nowe stwierdzenie *Palpita vitrealis* (ROSSI, 1794) (Lepidoptera: Crambidae) w południowo-zachodniej Polsce

New locality of *Palpita vitrealis* (ROSSI, 1794) (Lepidoptera: Crambidae) in south-western Poland

KEY WORDS: Lepidoptera, Crambidae, *Palpita vitrealis*, jasmine moth, new record, SW Poland.

Palpita vitrealis jest jedynym przedstawicielem rodzaju *Palpita*, HÜBNER 1808 w Europie. Motyl ten jest szeroko rozpowszechniony w regionach tropikalnych oraz na południu Europy. Osobniki pochodzące z basenu Morza Śródziemnego migrują do Europy Środkowej (SLAMKA 2010: Pyraloidea (Lepidoptera) of Central Europe. Bratislava. 176 ss.), Północnej oraz Wielkiej Brytanii (STERLING i PARSONS: 2012: Micro moths of Great Britain and Ireland, 416 ss.).

Współcześnie gatunek stwierdzany był na terenie województw: dolnośląskiego (MALKIEWICZ i KOKOT: 2002. Przyroda Sudetów Zachodnich. 5: 123-128); mazowieckiego (BARANOWSKI i WASILUK 2004: Wiad. entomol., 23 (3): 49-50) i wielkopolskiego, a przed 1960 rokiem także na terenie województwa małopolskiego (BUSZKO i NOWACKI 2000: The Lepidoptera of Poland. Polish Entomol. Monogr., 1: 97).

Motyl został złowiony na światło na skraju zarośli woalowych przy granicy z Natura 2000 „Łęgi Odrzańskie”, przy bezchmurnej pogodzie z umiarkowanymi porywami wiatru i temp. 6-8°C:

– XS98 Jurcz ad Prochowice, 8 X 2010, leg./det. E. MYŚKÓW.

Ewelina MYŚKÓW, Marlena ZAWISZA,
Zakład Biol., Ewol. i Ochr. Bezkr. UW, Wrocław

667 Chrzan pospolity (*Armoracia rusticana* G. GAERTN et al., 1800) nową rośliną żywicielską dla *Evergestis pallidata* (HUFNAGEL, 1767) (Lepidoptera: Crambidae) w Polsce południowo-wschodniej

Horseradish (*Armoracia rusticana* G. GAERTN et al., 1800) a new host plant for *Evergestis pallidata* (HUFNAGEL, 1767) (Lepidoptera: Crambidae) in south-eastern Poland

KEY WORDS: Lepidoptera, Crambidae, *Evergestis pallidata*, *Armoracia rusticana*, new food plant, Poland.

Rodzaj *Evergestis* HÜBNER, 1825 reprezentowany jest w Polsce przez 7 gatunków motyli, które w stadium gąsienicy żerują wyłącznie na roślinach z rodziny kapustowatych (*Brassicaceae*). Jednym z krajowych przedstawicieli jest *Evergestis pallidata*, spotykany na terenie niemal całej Polski.

Bionomia gatunku w warunkach polskich jest stosunkowo słabo poznana. Motyl występuje w jednym pokoleniu od początku czerwca do końca sierpnia. Gąsienice żerują, podobnie jak u pokrewnych gatunków, wyłącznie na roślinach z rodziny kapustowatych (*Brassicaceae*). W ogólnie dostępnej literaturze jako podstawowa roślina żywicielska dla larw *Evergestis pallidata* podawany jest gorczycznik pospolity (*Barbarea vulgaris* W. T. AITON), co nie zostało jednak, jak dotychczas, potwierdzone obserwacjami z terenu Polski. Jako rośliny pokarmowe dodatkowe wymieniane są inne kapustowate, a w szczególności kapusta (*Brassica* sp.), rzepak (*Brassica napus* L.), dwurząd (*Diplotaxis* sp.), ubiorek (*Iberis* sp.), gorczyca (*Sinapis* sp.) i stulisz (*Sisymbrium* sp.). Niekiedy wymieniane są również takie rośliny jak pszonak (*Erisimum* sp.) oraz rzeżucha (*Cardamine* sp.) (PARENTI U. 2000: A guide to the Microlepidoptera of Europe). Podczas obserwacji terenowych wykonanych piątego listopada 2005 roku autor natknął się na gąsienice *Evergestis pallidata* żerujące na chrzanie pospolitym (*Armoracia rusticana*). Gąsienice różnej wielkości, żerowały po kilka osobników, na dolnej stronie blaszek liściowych liści chrzanu, wygryzając spore, nieregularne ubytki na brzegach, jak i owalne w centrum blaszki liścia. Zaniepokojone zaprzestawały żerowania i spadały w ściółkę u podnóża rośliny żywicielskiej. Obserwację udokumentowano fotograficznie. Obserwacja gąsienic *Evergestis pallidata*, żerujących na chrzanie pospolitym jest pierwszym tego typu doniesieniem z obszaru naszego kraju, a ponadto w literaturze europejskiej chrzan pospolity nie jest wymieniany jako roślina żywicielska dla tego gatunku motyla. Ponieważ jednak chrzan pospolity jest ważną rośliną użytkową w Polsce, należy brać pod uwagę możliwość szerszego wykorzystywania tej rośliny przez larwy *Evergestis pallidata*, co potencjalnie może mieć istotne, negatywne znaczenie gospodarcze. W związku z brakiem bardziej szczegółowych obserwacji gąsienic tego

gatunku w warunkach krajowych, należy podjąć próbę ustalenia listy gatunków roślin, wykorzystywanych przez gąsienice *Evergestis pallidata* jako rośliny żywicielskie, a także rozstrzygnąć, czy u tego gatunku motyla istnieją istotne różnice w doborze roślin żywicielskich w różnych regionach naszego kraju oraz wyjaśnić, czy gatunek ten stanowi zagrożenie dla roślin uprawnych w Polsce.

Jarosław BURY, Markowa

668 Stwierdzenie *Proserpinus proserpina* (PALLAS, 1772) (Lepidoptera: Sphingidae) na Pomidziu

New record of *Proserpinus proserpina* (PALLAS, 1772) (Lepidoptera: Sphingidae) from Pomidzie

KEY WORDS: Lepidoptera, Sphingidae, *Proserpinus proserpina*, Pomidzie.

Proserpinus proserpina jest gatunkiem rzadko spotykanym, wykazanym z rozproszonych stanowisk głównie na południu kraju. W ostatnich latach wykryto nowe stanowiska tego motyla także na północy Polski (WAŚALA R. 2007: Wiad. entomol., 26: 57). Dotychczas brak było doniesień o obserwacji tego motyla z terenu woj. świętokrzyskiego.

Podczas badań terenowych udało się potwierdzić występowanie *Proserpinus proserpina* na Pomidziu:

- DA78 Winiary, 28 V 2010, 1 ex., zbiorowiska roślinności kserotermicznej porastającej wał gipsowo-wapienny, obserwowano o zmroku przy świetle lampy rtęciowej;
- DA79 Gacki, 1 VI 2012, 1 ex., północny skłon rez. Grabowiec, obserwowano nad ranem o godz. 3:30 przy świetle lampy rtęciowej.

Ciekawą wydaje się być druga z obserwacji świadcząca o aktywności motyla nie tylko w porze zmierzchu, lecz także o świcie.

Stwierdzenie występowania postojaka wiesiołkowca na terenie woj. świętokrzyskiego było oczekiwane, ponieważ wcześniej był notowany ze wszystkich sąsiednich województw.

Roman WAŚALA, UP Poznań
Roman ZAMORSKI, Gorlice

669 Potwierdzenie występowania *Lycia zonaria* (DEN. & SCHIFF.) (Lepidoptera: Geometridae) w Polsce

Confirmation of the occurrence of *Lycia zonaria* (DEN. & SCHIFF.) (Lepidoptera: Geometridae) in Poland

KEY WORDS: Lepidoptera, Geometridae, *Lycia zonaria*, new record, Poland.

Lycia zonaria jest jednym z pięciu przedstawicieli rodzaju *Lycia* HÜBNER, 1825 w Polsce (BUSZKO, NOWACKI 2000: Pol. Entomol. Monogr., 1: 178 ss.). Gatunek ten rozsiadłony jest od Azji Mniejszej po środkową i południową Europę; z jej północnej

części znany ze Szkocji, Anglii, Danii oraz południowej Szwecji (BUSZKO 2000: Atlas motyli Polski. Część III. 518 ss.). W Wielkiej Brytanii wyróżniono dwa podgatunki są to: *L. zonaria britannica* HARRISON, 1912 (Anglia) oraz *L. zonaria atlantica* HARRISON, 1912 (Szkocja). W Polsce gatunek wykazany na początku ubiegłego wieku z okolic Staszowa (KARPOWICZ 1930: Pol. Pis. Ent., 9 (1–2): 13–32), Tarnowskich Gór (Górny Śląsk) oraz z Gór Ziemi Kłodzkiej (“Glatzer Gebirge”, 9 kwiecień 1906, coll. S. TOLL w kolekcji ISEZ). Gatunek ten odnotowano również w 1937 roku w najbliższym sąsiedztwie naszego kraju w rejonie miejscowości Mahlzow (obecnie część miasta Wolgast), oraz w 1938 w rejonie miejscowości Bannemin, (obecnie Mölschow) na wyspie Uznam (Niemcy) (URBAHN i URBAHN 1939: Stettin. ent. Ztg. Stettin, 100: 185–826). Motyl ten jest bardzo rzadko spotykany (KARPOWICZ 1930: lit. cit.).

Nowe stanowisko w Polsce:

- DA69 rez. „Skowronno”, 28 IV 2012, 1♂, zwabiony do światła, leg./det. Ewelina MYŚKÓW, coll. A. MALKIEWICZ.

Rezerwat przyrody „Skowronno” położony jest na terenie Nadnidziańskiego Parku Krajobrazowego na północno-zachodnim skłonie Garbu Pińczowskiego i zajmuje powierzchnię 1,93 ha. Cechuje go roślinność typowa dla muraw kserotermicznych. Obecny charakter zbiorowiska powstał na skutek wypasu. Rezerwat położony jest w krajobrazie rolniczym, gdzie roślinność muraw kserotermicznych ostała się w fragmentarycznych płatach objętych ochroną rezerwatową. Jedyne pięć obserwacji tego gatunku w przeciągu ostatnich stu lat, pozwala stwierdzić, iż *L. zonaria* jest motylem niewątpliwie rzadkim w naszym kraju. Miejscowość Staszów, gdzie stwierdzono motyla po raz ostatni, leży niespełna sześćdziesiąt kilometrów od rezerwatu „Skowronno”, a pomiędzy nimi istnieje sieć wyspowo rozmieszczonych środowisk o charakterze kserotermicznym, które mogły umożliwiać migrację gatunku.

Na zaledwie kilka obserwacji tego gatunku w Polsce mógł wpłynąć fakt wczesnego pojawu motyli oraz przelegiwanie poczwarek. W przypadku niekorzystnych warunków motyle te potrafią opóźnić wylęg nawet do czterech lat (PORTER 1997: The Colour Identification Guide to Caterpillars of the British Isles (Macrolepidoptera), 275 ss.). Potwierdzeniem tego zjawiska może być obserwowany w 1996 w Dani masowy pojaw motyli *L. zonaria* (VORK 1996: Lepidoptera, 2: 50–52). Możliwe jest, że był on skutkiem lekkiej zimy i wczesnej wiosny. Dobre warunki pogodowe mogły spowodować, że wylęły się nie tylko poczwarki z poprzedniego roku, ale wszystkie, które przebywały w ziemi od kilku lat, czekając na odpowiednie warunki.

Dziękujemy Regionalnemu Dyrektorowi Ochrony Środowiska w Kielcach za wydanie zgody na prowadzenie badań m.in. w rezerwacie „Skowronno” (WPN.I.6205.6.2012.PM.1).

Ewelina MYŚKÓW, Marta ZIELENIEWSKA, Marlena ZAWISZA,
UWr, Wrocław

670 Nowe stanowiska i nowa roślina pokarmowa *Eupithecia extremata* (FABRICIUS, 1787) (Lepidoptera: Geometridae) w Polsce

New localities and a new host plant for *Eupithecia extremata* (FABRICIUS, 1787) (Lepidoptera: Geometridae) in Poland

KEY WORDS: Lepidoptera, Geometridae, *Eupithecia extremata*, new locality, new food plant, Poland.

Grotnik skrajniczak jest bardzo rzadko spotykany w naszym kraju, pojedyncze okazy na dwóch historycznych stanowiskach wymienia ROMANISZYN I SCHILLE (1929: Fauna motyli Polski. I. Prace monogr. Kom. Fizjogr. 6: 1-552): Andrzejów koło Łodzi i Zbuczyn na Podlasiu. W roku 1996 stwierdzony został na podstawie 2 exx. z miejscowości Woźniki (KOKOT A., WASILUK D. 1999: Wiad. entomol. 18: 234).

Prowadzone przez ostatnie kilkanaście lat intensywne badania lepidopterologiczne na Nizinie Południowopodlaskiej pozwoliły na stwierdzenie omawianego gatunku na nieznanych dotychczas stanowiskach:

- FC18 Łosice, 9 V 2003, 1 ex., leg. D. ŁUPIŃSKI,
- FD30 Mielnik, 15 VI 2006, 2 exx., leg. D. ŁUPIŃSKI,
- FC27 Huszlew, kilkadziesiąt okazów, 9 V – 22 VI w latach 2005-2013, leg. D. WASILUK.

Motyle najczęściej obserwowano w dzień, stosunkowo rzadziej przylatywały do światła.

Literatura krajowa podaje, iż rośliną pokarmową gąsienicy jest wyłącznie rumian żółty (*Anthemis tinctoria* L.) (BUSZKO J. 2000: Atlas motyli Polski. Cz. III. Falice, wycinki, miernikowce, Warszawa, 518 ss.), natomiast zagraniczna wymienia też rumian ruski (*Anthemis ruthenica* Bieb.) (MIRONOV, V. G. 2003. Larentiinae II (Perizomini and Eupitheciini). [W] A. HAUSMANN (ed.); The Geometrid Moths of Europe 4, 463 pp.). W czasie przeprowadzonych badań stwierdzono, iż gąsienice *E. extremata* rozwijają się także na rumianie polnym (*Anthemis arvensis* L.).

Roman WĄSALA, UP w Poznaniu
Dariusz WASILUK, Huszlew
Dariusz ŁUPIŃSKI, Łosice